

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI ULKOMAALAISTEN YRITYSOS- TOJEN SEURANNASTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA

1. Taustaksi

Ulkomaalaisten yritystojen seurannasta annetun lain (172/2012, myöhemmin yritystolaki) tarkoituksena on seurata ja erittäin tärkeän kansallisen edun vaatiessa rajoittaa vaikutusvallan siirtymistä ulkomaalaisille sekä ulkomaisille yhteisöille ja säätiöille. Viranomaisilla on mahdollisuus valvoa maanpuolustuksen, turvallisuuden ja huoltovarmuuden kannalta keskeisten yhtiöiden omistuspohjaa ja tarvittaessa rajoittaa ulkomaalaisomistusta tällaisissa yhtiöissä. Arvioinnissa keskeistä on erittäin tärkeän kansallisen edun vaarantuminen.

Lain lähtökohtana on ulkomaisten sijoitusten edistäminen ja positiivinen suhtautuminen ulkomaalaisomistukseen. Laki on ollut voimassa kahdeksan vuotta kesäkuussa 2020. Lakiin on tehty muutoksia aiemmin yhden kerran vuonna 2014 (HE 73/2014). Lain soveltamisalaa ei nyt lakiin ehdotetuilla muutoksilla ja lisäyksillä laajenneta.

Hallituksen esityksen tarkoituksena on lisätä lakiin uudet säännökset unioniin tulevien ulkomaisten suorien sijoitusten seurantaan tarkoitettujen puitteiden perustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen EU 2019/452 (myöhemmin EU:n seuranta-asetus) täydentämiseksi. Lisäksi ehdotuksilla on tarkoitus selkiyttää yritystolakia sen käytännön soveltamisessa esille nousseiden kysymysten osalta.

Lain olisi tarkoitus tulla voimaan 11.10.2020 samanaikaisesti, kun EU:n seuranta-asetuksen täysimääräinen soveltaminen alkaa.

2. Keskeiset ehdotetut muutokset

Esityksessä ehdotetaan tehtäväksi muutoksia lain määritelmiin lain käytännön soveltamisen selkiyttämiseksi. Lakiin ehdotetaan lisättäviksi myös uudet säännökset lain kiertämisestä, ehtojen asettamisesta työ- ja elinkeinoministeriön vahvistuspäätökseen, asian tutkimatta jättämisestä ja salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta viranomaiselle.

Lisäksi puolustussektorin yritystoja koskevaan säännökseen esitetään lisättäväksi turvallisuusalan yritystot, joihin tulee myös hakea etukäteen työ- ja elinkeinoministeriöltä vahvistus.

Esityksen mukaan työ- ja elinkeinoministeriön tehtäviin lisättäisiin myös velvollisuus toimia EU:n seuranta-asetuksen mukaisena kansallisena yhteyspisteenä jäsenvaltioiden ja unionin tason yhteistyössä, tiedonvaihdossa ja asetuksen täytäntöönpanoon liittyvissä kysymyksissä.

Lisäksi lakiin ehdotetaan joitakin teknisiä muutoksia selkiyttämään lain käytännön soveltamista.

Lain määritelmät

Lain 2 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että lakiin sisältyviä erittäin tärkeän kansallisen edun, seurannan kohteen ja puolustusteollisuusyrityksen määritelmiä tarkennetaan lain käytännön soveltamisen selkiyttämiseksi.

Erittäin tärkeä kansallinen etu

Turvallisuusympäristön monimuotoistuminen, globaali kehitys ja vaikea ennakoitavuus edellyttävät sotilaallisen maanpuolustuksen, kansallisen turvallisuuden sekä ulko- ja turvallisuuspoliittisten kysymysten aiempaa selvempää huomioon ottamista ulkomaisten yritystojen seurannassa ja erittäin tärkeän kansallisen edun arvioinnissa.

Ehdotuksen mukaan 2 §:n 1 momentin 1 kohtaan sisältyvää erittäin tärkeän kansallisen edun määritelmää selkiytetään lain käytännön soveltamisen näkökulmasta ja määritelmään ehdotetaan lisättäväksi sotilaallisen maanpuolustuksen, yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen, kansallisen turvallisuuden sekä ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden turvaaminen. Muutoksen tarkoituksena on selkiyttää erittäin tärkeän kansallisen edun käsitettä nykyisessä muuttuvassa toimintaympäristössä. Lisäksi muutoksen tarkoituksena on luetella selkeämmin lain määritelmässä ne tekijät, jotka erittäin tärkeän kansallisen edun arvioinnissa käytännössä otetaan huomioon.

Lisäksi ehdotuksen mukaan 2 §:n 1 momentin 2 kohtaan lisätään uudet 2 a, b ja c kohdat, joista a ja b kohdat ovat saman sisältöisiä kuin voimassa olevassa laissa. 2 b kohta koskee uutena lisäyksenä sitä, että lain mukaisella seurannan kohteella tarkoitetaan myös yritystä, joka tuottaa tai toimittaa yhteiskunnan turvallisuuden kannalta keskeisille Suomen viranomaisille niiden lakisääteisiin tehtäviin liittyviä kriittisiä tuotteita tai palveluja.

Seurannan kohde

Voimassa olevan lain 2§:n 1 momentin 2 kohdassa seurannan kohteella tarkoitetaan puolustusteollisuusyritystä sekä sellaista muuta yhteisöä ja liikettä, jota toimialansa, liiketoimintansa tai sitoumustensa perusteella on pidettävä yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen kannalta kriittisenä. Voimassa olevan lain muotoilusta saattaa saada kuvan, että toimialaa, liiketoimintaa tai sitoumusta koskevat arvoinnit olisivat jotenkin toisistaan irrallisia tai vaihtoehtoisia, mikä ei ole lain tarkoituksena. Ehdotuksen mukaan 2 §:n 1 momentin 2 c kohtaan lisätään kohteen kokonaisarviointia koskeva maininta. Tämän muutoksen tarkoituksena on selventää lakiin seurannan kohteen määritelmää nykyisen soveltamiskäytännön pohjalta. Lukuisat tekijät vaikuttavat yrityksen kansalliseen kriittisyyteen. Pelkästään se seikka, että yritys toimii huoltovarmuuden tai muiden elintärkeiden toimintojen kannalta tärkeällä alalla, ei tarkoita sitä, että tämä yritys ilman muuta olisi seurannan kohteena.

Lisäksi ehdotuksen mukaan 2 §:n 1 momentin 2 kohtaan lisätään uudet 2 a, b ja c kohdat, joista a ja b kohdat ovat saman sisältöisiä kuin voimassa olevassa laissa. 2 b kohta koskee uutena lisäyksenä sitä, että lain mukaisella seurannan kohteella tarkoitetaan myös yritystä, joka tuottaa tai toimittaa yhteiskunnan turvallisuuden kannalta keskeisille Suomen viranomaisille niiden lakisääteisiin tehtäviin liittyviä kriittisiä tuotteita tai palveluja. Lain soveltamisalan selkiyttämiseksi lain mukaisen seurannan kohteina olisivat siten myös lain 4 §:ään ehdotetut turvallisuusalan yritysostot.

Puolustusteollisuusyritys

Ehdotetuilla muutoksilla on tarkoitus selkiyttää puolustusteollisuusyrityksen määritelmää. Ehdotuksen mukaan 2 §:n puolustusteollisuusyrityksen määritelmään lisätään uudet 4 a ja 4 b kohdat. Uuden 4 a kohdan mukaan puolustusteollisuusyrityksellä tarkoitettaisiin yhteisöä tai liikettä, joka tuottaa tai toimittaa puolustustarvikkeiden viennistä annetussa laissa (282/2012) tarkoitettuja puolustustarvikkeita tai muita sotilaalliselle maanpuolustukselle tärkeitä tuotteita tai palveluja. Näiden tuotteiden tai palveluiden tärkeys arvioidaan käytännössä tapauskohtaisesti esimerkiksi puolustusvoimien kanssa voimassa olevien sitoumusten pohjalta

Lisäksi ehdotuksen mukaan puolustusteollisuusyrityksellä tarkoitettaisiin uuden 4 b kohdan mukaisesti yhteisöä tai liikettä, jonka Suomessa tuottamien, kaksikäyttötuoiteiden vientiä, siirtoa, välitystä ja kauttakulkua koskevan yhteisön valvontajärjestelmän perustamisesta annetussa asetuksessa (EY) N:o 428/2009 tai kaksikäyttötuoiteiden vientivalvonnasta annetussa laissa (562/1996) tarkoitetuiksi kaksikäyttötuoiteiksi katsottavien tuotteiden vienti on EY-asetuksen tai mainitun lain mukaan luvanvaraista taikka jonka Suomessa tapahtuvassa toiminnassa käytetyn EY-asetuksen tai mainitussa laissa tarkoitettujen teknologian vienti on EY-asetuksen tai mainitun lain mukaan luvanvaraista.

Lain kiertäminen

Esityksessä ehdotetaan lakiin lisättäväksi uusi 5 a §, joka koskee toimenpiteitä lain kiertämisen estämiseksi. Uuden säännöksen nojalla työ- ja elinkeinoministeriö voi edellyttää asian saattamista ministeriön tutkittavaksi, jos on ilmeistä, että yritysostolla tai vaikutukseltaan siihen rinnastettavalla menettelyllä, järjestelyllä tai muulla toimenpiteellä on tarkoitus kiertää tämän lain säännöksiä yritysoston vahvistuksen hakemisesta ministeriöltä.

Ehtojen asettaminen

Esityksessä ehdotetaan lakiin lisättäväksi uusi 5 b § ehtojen asettamisesta. Työ- ja elinkeinoministeriö voisi asettaa yritystalon vahvistamista koskevassa asiassa yritystalon toteuttamiselle ehtoja erittäin tärkeän kansallisen edun turvaamiseksi. Esityksen mukaan työ- ja elinkeinoministeriö voi tehostaa ehtojen noudattamista uhkasakolla.

Ehtojen asettamisessa on kysymys välttämättömistä lievennystoimenpiteistä, joilla poikkeuksellisisissa tilanteissa voidaan rajata ulkomaalaisesta yritystalosta ulos tietty turvallisuuskriittinen osuus sen sijaan, että valtioneuvoston yleisistunto epäisi kokonaan vahvistuksen yritystalosta lain 7 §:n nojalla.

Asian tutkimatta jättäminen

Asian tutkimatta jättämistä koskeva pykälä esitetään lisättäväksi uudeksi 5 c §:ksi. Mikäli työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että yritystalo ei kuulu lain 4 tai 5 §:n soveltamisalaan ja se ei ole siten 2 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisena seurannan kohteena, ministeriö voisi jättää asian tutkimatta lain 5 c §:n nojalla.

Työ- ja elinkeinoministeriölle saatetaan toimittaa myös sellaisia hakemuksia tai ilmoituksia, joiden osalta ministeriö pitää selkeänä, että ne eivät kuulu lain soveltamisalaan ja niitä ei sen vuoksi ole tarkoituksenmukaista edes ottaa tutkittavaksi yritystolain mukaiseen viralliseen menettelyyn. Näissä tapauksissa on kuitenkin hakijan oikeusturvan näkökulmasta tärkeää saada asiassa ministeriön virallinen päätös.

Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen

EU:n asetuksen täydentämiseksi ehdotetaan lisättäväksi uusi 8 a § sen lisäksi mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään.

Pykälässä ehdotetaan, että työ- ja elinkeinoministeriöllä on oikeus luovuttaa tämän lain 3 §:ssä säädettyjen viranomaistehtävien hoitamisessa saamansa tai laatimansa salassa pidettävä asiakirja ja tiedot muille viranomaisille, jotka toteuttavat tämän lain tai EU:n seuranta-asetuksen mukaisesti ulkomaisten yritystalojen ja sijoitusten seuranta. Asiakirjan ja tietojen luovuttamisen edellytyksenä on, että luovuttaminen on välttämätöntä tämän lain ja mainitun asetuksen mukaisesti ulkomaalaisten yritystalojen ja sijoitusten seurannan toteuttamiseksi sekä tämän lain 3 §:ssä tarkoitettun lausunnon antamiseksi ja asiakirjaa ja tietoja käytetään vain siihen tarkoitukseen, mihin ne on luovutettu.

Puolustus- ja turvallisuusalan yritystalat

Voimassa olevassa 4 §:ssä säädetään puolustussektorin yritystaloista, joihin ulkomaisen omistajan on haettava etukäteen vahvistus työ- ja elinkeinoministeriöltä.

Pykälää ehdotetaan muutettavaksi niin, että etukäteinen vahvistus koskisi puolustusalan yritystalojen lisäksi myös yritystaloja, joiden kohteena on yritys, joka tuottaa tai toimittaa yhteiskunnan turvallisuuden kannalta keskeisille Suomen viranomaisille tärkeitä tuotteita tai palveluja. Pykälän otsikkoa ehdotetaan myös muutettavaksi vastaavasti siten, että se olisi puolustus- ja turvallisuusalan yritystalat.

Lain soveltamisalaan kuuluvissa suunnitelluissa ulkomaalaisissa yritystaloissa on tärkeää, että niitä pystytään arvioimaan jo etukäteen ennen kaupan lopullista päättämistä. Muutoksella selkiytettäisiin lain tavoitteita saattamalla kaikki maan turvallisuuden kannalta keskeiset viranomaiset etukäteisen arvioinnin piiriin, koska jälkikäteen vahvistuspäätös ei näissä tilanteissa olisi riittävä. Turvallisuuskriittiset sopimusjärjestelyt keskeisten turvallisuusviranomaisten kanssa ovat jo tällä hetkellä lain soveltamisalassa, mutta eivät kaikissa tapauksissa edellytä lain 4 §:n mukaista etukäteishyväksyntää.

Kansallisen yhteyspisteen perustaminen

EU:n seuranta-asetuksen 11 artiklan mukaan jokaisen jäsenvaltion ja komission on perustettava yhteyspiste asetuksen täytäntöön panemiseksi. Näiden yhteyspisteiden tarkoituksena on vahvis-

taa viestintää, tiedonvaihtoa ja yhteistyötä jäsenvaltioiden ja komission välillä. Suomen kansallisen yhteyspisteen perustamiseksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi 3 §:n uudeksi 2 momentiksi uusi säännös, jolla annetaan työ- ja elinkeinoministeriölle uusia tehtäviä EU:n seuranta-asetuksen mukaisena kansallisen yhteyspisteenä asetuksen täytäntöönpanoon liittyvissä kysymyksissä. Jäsenvaltion ja komission on otettava yhteyttä kansallisiin yhteyspisteisiin kaikissa asetuksen täytäntöönpanoon liittyvissä kysymyksissä.

3. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä suoria vaikutuksia valtion talousarvioon. Esitetyillä muutoksilla voidaan kuitenkin arvioida olevan taloudellisia vaikutuksia siltä osin kuin työ- ja elinkeinoministeriön perustettavan EU:n seuranta-asetuksen mukaisen kansallisen yhteyspisteen tehtävät edellyttävät uusia henkilöresursseja. Kansallisen yhteyspisteen aiheuttamaa lisätyötä voidaan arvioida kuitenkin tarkemmin vasta sitten, kun yhteyspiste on perustettu ja sen toiminnasta aiheutuvan lisätyön määrästä on saatu käytännön kokemuksia.

Ehtojen asettamisen työ- ja elinkeinoministeriön vahvistuspäätökseen voidaan arvioida aiheuttavan joissain tapauksissa lisätyötä ja kustannuksia asiassa toimivaltaisille viranomaisille.

Ehdotuksella ei arvioida olevan merkittäviä yritysvaikutuksia, koska lain soveltamisala säilyy ennallaan.

4. Esityksen valmistelu

Esitys on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriön johdolla säädöshankkeessa, joka on toteutettu tiiviissä yhteistyössä muiden asian kannalta keskeisten ministeriöiden ja muiden viranomaisten kanssa.

EU:n seuranta-asetusta ja hallituksen esitystä koskeva sidosryhmätilaisuus järjestettiin työ- ja elinkeinoministeriössä 12.2.2020.